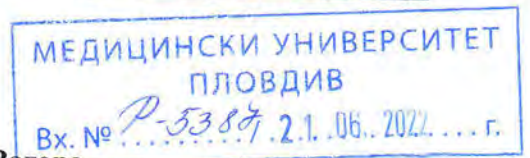

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Юлияна Крумова Маринова, дм

Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'
професионално направление 7.2. *Дентална медицина*
докторска програма „Социална медицина и организация на здравеопазването и
фармацията”

Автор: *Виктория Динкова Мандова*

Форма на докторантурата: *самостоятелна подготовка*

Катедра: „Социална медицина и обществено здраве” –ФОЗ, МУ - Пловдив

Тема: „Дентални грижи при деца с хемофилия”.

Научен ръководител: проф. д-р Румен Стефанов, дм

ФОЗ, Медицински университет - Пловдив

1. Общо представяне на процедурата и докторанта:

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Чл.70 (1) от I.Раздел. Придобиване на образователна и научна степен „ДОКТОР“ и научна степен „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“ в МУ-Пловдив; Правилник на МУ-Пловдив от 28.01.2021 г. и **включва всички изискуеми документи**, включени в модела на становището. Документацията по процедурата е пълна, точна и изрядно подредена.

Представяне на докторанта:

Д-р Мандова е родена през 1990г. в гр. Пловдив. Завършва основното си и средно образование в Езикова гимназия „Пловдив“ с диплома за изключително високи постижения в учебната дейност и отличен успех. Дипломира се като магистър по дентална медицина – ФДМ към МУ – Пловдив през 2015 г. Професионалният ѝ път започва като лекар по дентална медицина в собствена амбулатория за индивидуална практика по дентална медицина в гр. Пловдив. От 2017 г. и към момента д-р Мандова е асистент в катедра „Социална медицина и обществено здраве“, ФОЗ, МУ-Пловдив. В системата на СДО има придобита специалност по „Обществено дентално здраве“ от 2021 г. Владее отлично английски език, като притежава сертификат Cambridge ниво B2, владее немски език, изучаван като втори основен език. Владее и базово ниво на испански език. Свободно използва компютърен софтуер, като Microsoft Office- Word, PowerPoint, Excel; Photoshop; SPSS. Д-р Виктория Мандова участва активно в научни изследвания, свързани с промоция на здравето и профилактика на денталните заболявания. Нейните области на интерес включват подобряване на денталните грижи чрез

превенция и здравна политика. В системата на продължаващото обучение д-р Мандова има проведени редица обучения в страната и чужбина. Участва активно в научни форуми.

Д-р Мандова членува в: Български зъболекарски съюз, Съюз на учените в България, Българско научно дружество по обществено здраве, Българска асоциация по обществено здраве, Европейска асоциация по обществено здраве (EUPHA).

2. Актуалност на тематиката

Представеният за оценяване дисертационен труд е написан на 158 страници, онагледен е с 14 таблици и 42 фигури. Съдържа 5 приложения. Библиографията включва 158 литературни източника, от които 31 (20%) на кирилица и 127 (80%) на латиница. Разработеният в дисертационния труд проблем е актуален в научно и научно-приложно отношение. Тази актуалност е аргументирана от докторанта с вещина и дълбоко разбиране.

3. Познаване на проблема

Литературният обзор обхваща 44 страници от дисертационния труд и е представен в 5 основни части, фокусиращи върху: ✓информираност на деца и родители с хемофилия за оралното здраве; ✓информираност на лекари по дентална медицина за влиянието на хемофилията върху оралното здраве; ✓препоръки за промоция на оралното здраве и дентално лечение на деца с хемофилия, насочени към лекари по дентална медицина; ✓здравно-промотивна политика, насочена към подобряване на денталните грижи при деца с хемофилия; ✓дентални грижи за деца с хемофилия в условията на пандемия от COVID-19. Използваните литературни източници са достатъчни като брой, представляват научни публикации на български и предимно чуждестранни изследователи и значими национални и международни документи, цитирани добросъвестно. Обзорът е написан на ясен и достъпен език и отразява задълбочено познание на обсъжданите проблеми и умело боравене с научната терминология. Като цяло литературният обзор е с теоретичен приносен характер относно оралното здраве на деца с хемофилия, най-често срещаната наследствена коагулопатия. От начина на представяне на литературния обзор е видно задълбоченото познаване на обсъжданите проблеми и умение на автора аналитично да представя богата научна информация и да аргументира актуалността и значимостта на темата на дисертацията, както и подхода на собственото научно изследване.

4. Методика на изследването: Цел, задачи, материали и методи: представени са в дисертационния труд на 8 страници.

Целта е дефинирана точно и ясно: „да се проучи информираността и навиците, свързани с оралното здраве, при деца с хемофилия и да се създадат препоръки за подобряване на денталните грижи при тях“. **Задачите** са формулирани в 4 пункта, както следва: 1. Да се изследва информираността и навиците на деца с хемофилия, родители на деца с хемофилия и

деца без хемофилия, свързани с оралното здраве; 2. Да се изследва информираността на лекарите по дентална медицина за влиянието на хемофилията върху оралното здраве; 3. Да се изработят препоръки за промоция на оралното здраве и превенция на денталните заболявания при деца и възрастни с хемофилия, насочени към лекарите по дентална медицина; 4. Да се изработи модел на здравно-промотивна политика, насочен към подобряване на денталните грижи при деца с хемофилия. Така поставени, те кореспондират с изследователската цел и допринасят за нейното постигане.

Методологията на проучването е представена последователно за всяка една от горепосочените задачи с ясно, правилно и точно определяне на: ✓обект на наблюдение, ✓технически и логически единици на наблюдение, ✓признаци на наблюдение – факториални и резултативни; ✓място, време и органи на проучването. Използваните изследователски методи са представени от д-р Мандова подробно и точно. Проучването е проведено в периода януари 2017 г. – юни 2021 г. Място на проучването са: Национален лагер за семейства на деца с хемофилия до 7 г., гр. Стрелча; Летен рехабилитационен лагер за деца от 7-14 г. гр. Кранево; Амбулатории за индивидуална и групова практика по дентална медицина и дентални центрове в цялата страна. В собственото проучване е използван социологически метод. Първичната социологическа информация е събрана чрез **пряка индивидуална анкета**. **Инструментарий:** **собствено разработени са четири анкетни карти** за целите на проучването. Същите са описани подробно и приложени към дисертацията: **1.** Анкетна карта, базирана на ОНП-14 – приложена при 31 деца на възраст 7-18 г. с хемофилия в България; **2.** Анкетна карта за родители на деца с хемофилия – приложена при 33 родители; **3.** Анкетна карта за деца без хемофилия, сходна с анкетата за деца с хемофилия – приложена при 108 деца без хемофилия (контролна група); **4.** Анкетна карта за лекари по дентална медицина – приложена при 104 лекари по дентална медицина. Избраната методика на изследване позволява да се постигне поставената цел чрез получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Използваните **статистически методи** са адекватни и описани подробно. В тази част от дисертацията е представено Становището на комисията по Научна етика: „Научното изследване е одобрено от комисията по Научна етика към Медицински университет – Пловдив, България“.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Резултатите и тяхното обсъждане са представени последователно на 66 страници, представляващи най-голямата част от общия обем на дисертацията (42%). Резултатите са представени в **пет раздела**: **1.** Характеристика на контингента в 4 подраздела (деца с хемофилия; родители на деца с хемофилия; деца без хемофилия и сравнителна характеристика с деца с хемофилия; лекари по дентална медицина); **2.** Информираност и навици на деца с хемофилия, свързани с оралното здраве и сравнение с родители на деца с хемофилия и

контролна група в 3 подраздела за деца с хемофилия, родители на деца с хемофилия и деца без хемофилия (Орално-хигиенни навици; Хранителни навици; Самооценка на денталното здраве); **3.** Информираност на лекарите по дентална медицина за влиянието на хемофилията върху оралното здраве; **4.** Препоръки за промоция на оралното здраве и превенция на денталните заболявания на деца и възрастни с хемофилия, насочени към лекарите по дентална медицина. Същите са прецизно подредени, онагледени и кореспондират с поставените задачи в дисертационния труд.

Всеки един от разделите е изключително добре структуриран, резултатите са представени задълбочено, обсъдени и обобщени. Изложението на резултатите и тяхното обсъждане отразяват умението на Виктория Мандова да борави с данните от научното изследване, да прилага подходящите методи за анализ и да интерпретира задълбочено. Тази част от дисертационния труд заслужава особено внимание и висока оценка със своето адекватно структуриране, логическа обвързаност и последователност.

Следва синтезирано **Заклучение** на две страници.

Изводите са сведени до 7, умело формулирани и пряко свързани с изследователската цел и задачи.

Препоръките са дефинирани в 5 направления: 1. Към Министерството на здравеопазването, към Национална здравноосигурителна каса; 2. Към Към Национален алианс на хора с редки болести и организации на пациенти с редки болести; 3. Към медицинските професионални организации, медицинските научни дружества и лечебни заведения; 4. Към медиите и гражданското общество; 5. Към хората с нарушения в коагулацията.

Приносите от дисертационния труд са представени като такива с **теоретичен и практико-приложен характер**: С теоретичен характер са: за пръв път в България са изследвани и критично анализирани информираността и навиците, свързани с оралното здраве, на деца с хемофилия и родители на деца с хемофилия; за пръв път в България се изследват и критично анализират информираността и навиците на деца с хемофилия в сравнение с техни здрави връстници; за пръв път в България се проучват и анализират информираността и нагласите на денталните лекари относно лечение на пациенти с хемофилия; Принос с теоретичен характер има литературният обзор върху оралното здраве на деца с хемофилия. С практико-приложен характер са: създаден е наръчник с препоръки за подобряване оралното здраве, насочен към хора с хемофилия; създадени са препоръки, насочени към лекарите по дентална медицина, за профилактика и лечение на деца с хемофилия, разделени по специалности; създаден е модел на мултидисциплинарен екип за лечение на хемофилия, част от който да бъде денталният лекар, за съвместно оказване на грижи за пациентите; създадена е информационна брошура за деца с нарушения в кръвосъсирването за подобряване на денталното здраве; създадена и тествана е план-програма

за лекция-игра, свързана с оралното здраве на деца с нарушения в коагулацията в т.ч. и хемофилия, във възрастта 7-14г.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Във връзка с дисертационния труд Виктория Мандова е приложила: - **3 пълнотекстови публикации:** 2 статии са на английски език, първи автор (в съавторство с научния ръководител) в научни периодични издания (*Med Sci Monit Basic Res; Open Access Maced J Med Sci*); самостоятелен автор на една статия на български език в българско научно периодично издание (*Редки болести и лекарства сираци*), както и **4 участия** с постери на научни форуми, съдържащи резултати от дисертацията. На всички публикации Виктория Мандова е водещ автор, което потвърждава нейния личен принос.

7. Автореферат: Авторефератът е направен според изискванията. Написан е на 52 страници и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научно-теоретични, методологични и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ - Пловдив. Представените материали и дисертационни резултати **напълно съответстват** на специфичните изисквания, приети във връзка с Правилника на МУ – Пловдив за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторанта д-р Виктория Динкова Мандова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на д-р Виктория Динкова Мандова в докторска програма по **Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията.**

12.06. 2022 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Юлияна Кр. Маринова, дм

Заличено на основание
Чл.5 §1, б."в" Регламент (ЕС)2016/679